

ULUSLARARASI BAKALORYA PROGRAMI

TÜRKÇE A UZUN TEZ ÇALIŞMASI

(CAT 1)

Sözcük Sayısı: 3.875

Araştırma Konusu: Buket Uzuner'in Kumral Ada Mavi Tuna adlı yapıtında Tuna ve Ada figürünün iç dünyalarındaki değişimin yansıtılmasında Aras figürünün ölümünün işlevi nedir?

İÇİNDEKİLER

1. Giriş.....	3
2.0 Tuna.....	6
2.1 Figürlerin İç Dünyalarındaki Değişimin Yansıtılmasında Aras'ın Ölümünün Etkisi...	6
2.2 Tuna ve Aras.....	7
2.3 Aras'ın ölmesinin Tuna figürüne etkisi.....	9
2.4 Aras ve Ada.....	12
2.5 Aras'ın Ölümünün Ada'ya Etkisi.....	15
2.6 Uzamsal Etkisi.....	15
2.7 Aras'ın Ölümünün Ada'nın İç Dünyasındaki Değişime Etkisi.....	16
2.8 Sonuç.....	17
Kaynakça.....	19

Araştırma Sorusu: Buket Uzuner'in Kumral Ada Mavi Tuna adlı yapıtında Tuna ve Ada figürünün iç dünyalarındaki değişimin yansıtılmasında Aras figürünün ölümünün işlevi nedir?

I. Giriş

Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında yazarlar çoğunlukla toplumsal gerçekliği ele alarak roman yazmışlardır. Gerçeklik olgusunu ve gözlemlerin yansıtılması için roman yazmışlardır. 1980-90 yılları arasında romanlar konu çeşitliliği ve kurgu yönünden zenginleşmiştir. Yazarlar daha çok insanın birey olarak toplumdaki yerini ele almaya başlamışlardır. Bu konular cumhuriyet sonrasında özellikle kadın yazarlar tarafından ele alınmaya başlanmıştır. Bu kadın yazarlardan Buket Uzuner, Tezer Özlü ve Sevgi Soysal gibi yazarlar görülmektedir.¹ Özellikle Buket Uzuner bireylerin yaşamlarını, yaşamlarındaki değişimleri topluma paralel olarak verdiği için bu edebiyat tezinde Buket Uzuner'in Kumral Ada Mavi Tuna yapıtı ele alınacaktır.

Buket Uzuner'in yapıtlarına yapılan çalışmalara bakıldığında daha çok yazarın işlediği aşk kavramını ve tabiat kavramını ele aldıkları ve bu kavramlar üzerinden yapıtlarını irdeledikleri görülmektedir.²³ Ancak Buket Uzuner'in mesleğinin çevre mühendisliği olmasının verdiği bir bilinçle aslında toplumsal meselelere duyarlı bir yazardır.⁴ Bu toplumsal meseleleri aynı

¹ Öneroy, O. (1998). Cumhuriyet döneminde roman. *Çağdaş Türk Edebiyatı içinde*, 115-135.

² Sağlam, S. (2022). Buket Uzuner'in romanlarında doğa (Tez No. 773077) [Yüksek lisans tezi, Bartın Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

³ Doğan, S. (2023). Buket Uzuner'in romanlarında ve hikayelerinde aşk, kadın ve toplumsal cinsiyetin temsili (Tez No. 799670) [Doktora tezi, Kırıkkale Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

⁴ *Buket Uzuner – Buket Uzuner'in resmi internet sayfası*. <https://buketuzuner.com/tur/>

zamanda ölüm izleği çerçevesinde ve değişim olgusu çerçevesi içinde inceler. Kumral Ada Mavi Tuna yapıtında işlenen olay örgüsü ve işlenen ilişki ağları aracılığıyla yapıtta değişim kavramı ve değişim kavramı çerçevesinde ölüm izleği ön plana çıkmaktadır. Yapıtın kurgusunda iç savaş ve karakterlerin gençlik zamanları birlikte anlatılmaktadır. Dolayısıyla, ölüm izleği iç savaşın içinde de işlenmektedir. Fakat bu tezde figürlerden biri olan Aras'ın ölümü üzerine Tuna ve Ada figürlerinin iç dünyalarındaki değişim ele alınacaktır.

Buket Uzuner'in "Kumral Ada Mavi Tuna" adlı yapıtında odak figürlerin yaşadığı acı kayıplar ve aile, arkadaşlık ve aşk ilişkileri gibi duygular figürlerin hayatlarının oluşmasında oldukça etkilidir. Aynı zamanda bu duygular figürlerin yaşadıkları olaylara verdikleri tepkilerin farklılıklarının da temelinde bulunmaktadır. Kimi insan yaşadıkları olaylara daha dayanıklı bir şekilde yaklaşabilirken, kimilerinde ise bu durum tam tersi şekilde yaşanabilir. Yapıtın genelinde ölüm, savaş, çaresizlik, iç savaş gibi iç karartıcı olaylar bulunmaktadır. Bu olaylar yapıtta yer verilen kurmaca kişiliklerin duygu dünyasına olumsuz yansımaktadır. Fakat, yapıtın arka planında işlenen aşk ve arkadaşlık ilişkileri ise öte yandan yapıtta yer verilen kurmaca kişiliklerin duygu dünyasına olumlu ışık tutmaktadır. Bütün bu duygular figürler arasında oldukça yoğun bir şekilde yaşanmaktadır. Odak figürlerin kişiliklerinin ve hayatını tamamen değiştiren bir olayın yaşanmasıyla yapıtta değişim kavramı ele alınmaya başlamaktadır.

Yapıdaki olaylar bir metropol olan İstanbul'da kurgulanmaktadır. Yapıtının odak figürü olan Tuna ve ailesi de İstanbul'un eski bir semti olan Kuzguncuk'ta yaşamaktadırlar. Yapıtta aile kavramının eski semtlerde çok önemsedğine ilişkin birtakım ifadeler yer almaktadır. Yapıtta odak figürün en çok iletişime sokulduğu diğer figür ise ağabeyi Aras'tır. Yapıtta bu ikilinin ilişkisi anlatılırken, bu ilişkinin aslında sadece kardeşlikten ibaret olmadığı, onların birbirine akıl hocası oldukları ve zaman zaman birbirlerinin yaşamlarının yönlendirdiklerini dair bilgiler

verilmektedir. Fakat yapıttaki olaylar aracılığıyla kardeşlerin ilişkisinin değişmeye başladığı anlatılmaktadır. Kuzguncuk semtine, yapıtın yer aldığı dönemin meşhur oyuncu ailesinin dahil olmasıyla birlikte iki kardeşin ilişkisi değişmeye başlamaktadır. Kuzguncuk'a yeni taşınan ailenin odak figür olan Tuna'nın yaşlarında bir kız çocuğu bulunmaktadır. Yapıtta Tuna yaşında bir kız karakterin dahil olması, odak figür olan Tuna'yı oldukça heyecanlandırmaktadır. Ada karakterinin yapıtta dahil olmasıyla birlikte, iki kardeş birbirlerinin gözündeki değeri azalmaya başlamaktadır çünkü Ada figürü artık ikisinin de yeni göz bebeği haline gelmiştir. Tuna, Ada karakterine çocukluğun getirdiği saf duygulardan dolayı âşık olmaya başlamıştır. Yapıt artık Tuna, Ada ve Aras üçlüsü etrafında dönmektedir. Yapıtta zamanın ilerlemesiyle birlikte odak figürün abisi Aras ile Ada birbirlerine bazı duygular hissetmeye başlamaktadırlar. Bir gün üç karakter birlikte bir gezintiye çıkmaktadırlar. Gezinin sonunda Aras karakterinin ölmesiyle Aras figürü olay örgüsünden çıkarılmıştır. Yaşanan bu ölümün ardından karakterlerin hayatı bir daha hiç eski haline dönmeyecek bir değişime uğramıştır.

Odak figür olan Ada'nın ve ailesinin Kuzguncuk'a yeni gelmesi ile başlayan değişim, romanın diğer odak figürü olan Tuna'nın ağabeyi Aras'ın ölmesiyle birlikte git gide hızlanmaktadır. Yapıtta bazı verilen ifadelerden çıkarılabileceği üzere Aras öldükten sonra hem karakterler hem de uzam tamamıyla bir değişime uğramıştır. Bu sebeple odak figürlerin iç dünyalarındaki değişimin asıl sebebinin ölüm olduğu görülmektedir.

Yapıtta bir taraftan toplumsal gerçekçi bir iç savaş anlatılırken, diğer taraftan odak figür olan Tuna'nın hayatına yakından dokunan ve figürün hayatını izler bırakan insanlarla yaşadıkları Tuna karakterinin anlatımı ile kahraman bir bakış açısı ile anlatılmaktadır. Yapıtın temelinde Ada ve Tuna'nın yaşadıklarını merkeze alan bir olay örgüsü bulunmaktadır. İki karakterin yaşadıkları yazar tarafından geriye dönüş tekniğiyle anlatılırken toplumsal iç savaşa dair

bölümler ise zaman sırasına göre ilerlemektedir. Yapıtta iç monologlara ağırlıklı olarak yer verilmektedir. İç monologlar odak figürün düşüncelerini ve yaşadıklarının anlaşılmasını daha kolay kılmaktadır.

Bu edebiyat tezinde, karakterlerin değişmesinde ölüm izleğinin etkisine bakılacaktır. Tezde ölüm izleğinin karakterler üzerinden nasıl işlendiği incelenecektir. Bu yüzden yapıtta figürasyonun işlevi değerlendirilecektir. Bu bağlamda romana odaklanan kuramın yapısalcılık olduğu görülmektedir. Romanda, figürlerin yaşadığı değişime ölümün etkisi yapısalcı bir şekilde incelenecektir.^{5 6}

2.0 Tuna

2.1 Figürlerin İç Dünyalarındaki Değişimin Yansıtılması Aras'ın Ölümünün Etkisi:

Aras karakterinin ölmesiyle birlikte diğer karakterlerin, Ada ve Tuna'nın, kendi kimliklerini sorgulamasına neden olmuştur. Aras'ın öldüğü gün Paşa Liman'ında sadece giden Aras değildir aslında. Tuna ve Ada'da kendilerini orada kaybetmişlerdir. Onların bugüne kadar sahip olduğu karakterleri Aras'la birlikte yok olmaya başlamaktadır. Aras'ın gidişi ile Kuzguncuk semtine simsiyah bir perde inmeye başlamaktadır. "O gece kuzguncuk uyumadı. O gece Aras'la birlikte benim de bir parçam gitmiş, tümünden yok olmuştu. O gece hepimiz bir şeyler yitirmiştik. O gecedan sonra hiçbir şey bir daha eskisi kadar güzel olmadı. Hiçbir şey! (Uzuner, 277) Aras'ın

⁵ Kar, E. (2020). Edebiyat Kuramları- Yapısalcılık ve Postmodernizm. 29mayıs. https://www.academia.edu/44350976/Edebiyat_Kuramlar

⁶ Yoksul, U. (2020). EDEBİYAT KURAMLARI. *Medeniyet*. <https://www.academia.edu/43426530/EDEB>

ölümünün ardından Aras'ın ailesi, Kuzguncuk, Tuna'nın ve Ada'nın üzüntünden kahrolduğuna dair olaylar anlatılmaktadır. Tuna ve Ada, Arasın ölümüyle birlikte hep beraber geçirdikleri o güzel günleri de kaybetmişlerdir. Aras öldükten sonra “onu Tuna ve Ada'nın verdikleri değerler yüceltir.”⁷

2.1 Tuna ve Aras

Romanda Atacan ailesinin küçük oğlu olarak tanıtılan Tuna, romanın odak figürüdür. Roman boyunca yaşananlar Tuna tarafından anlatılmaktadır. Tuna karakteri geriye dönüş tekniği kullanarak Ada'yı, Aras'ı ve çocukluk anılarını anlatmaktadır. Bir yandan da şu an içinde bulunduğu iç savaşı anlatmaktadır. İç savaş sırasında anlatılanlar, okuyucunun Tuna karakterini daha iyi anlamasını sağlamaktadır. Romanda baş figür olarak kurgulanan Tuna, yazarın yaptığı bazı betimlemelerden anlaşılabilceği üzere saf, naif ve hassas bir kişiliğe sahip bir çocuk olarak kurgulanmaktadır. Bu özelliklere sahip olmasında, evin en küçük erkek çocuğu olmasının da etkisi bulunmaktadır. Romanda, ismini Bulgar göçmeni dedesinin koyduğundan bahsedilmektedir. İsmi anlamı Tuna nehrinden gelmektedir. Kendisinin gözleri mavi olduğundan bu isim tam onunla uyumaktadır. “Benim adıma da dedem koymuş! ... işte dedem de demiş ki gözleri bu nehir gibi mavi bir torunum olursa adı Tuna olsun demiş” (147)

Tuna erkek çocuklarına asla benzemeyen bir karaktere sahip olarak kurgulanmıştır. Yazar yaptığı betimlemelerden çıkarılabileceği üzere Tuna'nın karakteri daha çok kız karakterine benzerlik göstermektedir. Tuna naif, duygusal, hassas, merhametli, özgüvensiz ve içe kapanık bir karakterdir ve romanda bu karakter özelliklerinin oldukça fazla üzerinde durulmaktadır. Tuna'nın özgüvensiz ve içe kapanık olmasının en büyük nedeni Aras karakteri olarak bakılabilir. Yazar, iki karakteri kutupluluk çerçevesinde kurgulamıştır.

⁷ KALELİ, B. (2005). Buket Uzunerin hikaye romanları üzerine bir inceleme/A Study on Buket Uzuners novels and tales.

Romanda Atacan ailesinin büyük oğlu olarak tanıtılan Aras, yazarın betimlemelerden anlaşılacağı üzere bütün iyi özelliklerin yansıtıcısı olarak yapıtta kurgulanmıştır. Aynı zamanda yazarın verdiği bazı özellikler onun klasik bir Türk öğrencisi/erkeği olduğunu da göstermektedir. Aras karakteri yapıtta oldukça çalışkan, başarılı, azimli ve zeki olarak kurgulanmıştır. Yapıtın odak figürü olan Tuna, Aras'ı “Akılcı, atik, zeki ve güçlü Aras! Her zaman beğenilen, başarılı ve özgüvenli ağabeyim” (69) diye betimlemektedir. Aras figürü yapıtta lider ruhlu, kararlı, rekabet eden, adil ve sürekli kendinin sınayan bir erkek çocuğu olarak da anlatılmaktadır: “Cesurdu Aras. Gözüpek ve atak. Adildi ve akıllıydı. Tam bir liderdi.” (70) Romanda lider ve akıllı bir karakter olarak kurgulanan Aras, aynı zamanda oldukça yetenekli bir karakter olarak yazılmıştır. Aras karakterinin maket uçak ve gemilere bir hayranlığı bulunmaktadır: “Günlerce çalışarak tamamladığı maket uçak ve gemileri, ince ayrıntılarıyla görenleri hayran bırakırdı. Denizaltı ve gemileri aşırı düşküdü...” (70)

Aras'ın mahallede, okulda ve ailede ilgi gören bir karakter olmasını çalışkan, azimli ve klasik bir Türk erkeği olması sağlamaktadır. Küçük yaşlardan beri ilgili olduğu gemiler onun aslında ilerde seçeceği mesleğin temelini oluşturmaktadır. Üniversite bölümü olarak gemi inşaat mühendisliğini tercih etmesi Aras'ın kararlı ve istediğini koparan bir insan olduğunu göstermektedir:

“İlk tercihi İTÜ gemi mühendisliği. Amerika'daki gemi inşaat mühendisliği ünlüm Michigan Üniversitesi'nin mühendislik öğrenci derneğine yazılıyor, denizcilik savaş gemileri teknolojisi, navigasyon konusunun ne bulursa sömürgesini okuyor...” (263)

Aynı zamanda, Tuna okulda ve sosyal yaşamda Aras kadar başarı gösterememektedir. Bu durumda da yine Aras'ın altında ezilmektedir. Bu eziklik duygusu romanda direk işlenmesi de okuyucu Tuna'nın davranışlarından, söylediklerinden ve hayata bakış açısından belli olmaktadır. Ailesinin de Tuna'dan çok büyük bir beklentisi yoktur çünkü ne de olsa abisi Aras o beklentiyi hemen doldurmaktadır. Kendisi de kendi karakterinin oldukça farkındadır. “Yırtıcı, vuruşkan, atak ve lider karakterli erkek çocuklardan değildim. Hiç olmadım.” (84)

İki kardeş romanda oldukça zıt karakterler olarak kurgulanmıştır. Ağabeyine verilmeyen tüm özellikler, Tuna tarafından taşınmaktadır. Birbirleriyle tamamen farklı olan iki kardeş, farklılıkları dolayısıyla birbirlerini hep tamamlamaktadırlar. Bu sayede oldukça güçlü ve asla kopmayacak bir bağ kurmuşlardır. İki kardeşin kurduğu bu bağ zaman zaman zarar görmektedir.

Aras karakteri ailesi ve çevresi için tam bir örnektir, fakat Tuna karakteri için aynı durum geçerli değildir. Aras ve Tuna karakterlerinin kurgulamasında kutupluluk tekniği görülmektedir. Yazarın karakterleri zıt bir şekilde kurulmasını sebebi aslında yaşama karşı iki farklı duruşu yansıtmak istemesi ve aslında değişim olgusunun anlaşılmasında ve okur tarafından kavranmasında bir tartışma açmak istemesi olarak bakılabilir. İki karakter her ne kadar birbirlerine zıt olsalar da Aras Tuna'yı daima koruyan, ne olursa olsun onun arkasında duran ve yardımcı olan bir karakterdir. İki kardeş Ada için mücadele etmesine rağmen Tuna ağabeyine olan hayranlığını kaybetmemektedir. “Beni korur, çaktırmadan gözetir ama kaydırmazlık ağabeyim. Onunla gurur duyar, ona çok güvenirdim.” (70)

2.2 Aras'ın ölmesinin Tuna figürüne etkisi

Tuna'nın kişiliğinin çok hassas ve duygusal olması, hayatında olan şeyleri fazlasıyla etkilemektedir. Tuna kendi etrafında yaşanan olumsuz olaylardan fazlasıyla etkilenir ve bu

olumsuz duygular onu derinden etkilemektedir. Bu yüzden savaş, ölüm, çatışma gibi ağır ve acıklı konularla mücadele etmesi onun için oldukça zordur. Tuna en ufak acıklı olaydan bile etkilenirken, hiç beklemedik bir anda ağabeyinin ölmesi Tuna için çok kötü olmaktadır. Aras, Tuna için bir kahraman gibidir. Ağabeyi, arkadaşı, sırdaşı, rol modelidir kısacası onun hayatındaki ışıltıdır. O varsa ışığı yanar, yoksa söner. Aras'ın ölümüyle birlikte Tuna'daki ışık yavaş yavaş sönmeye başlamaktadır. Romanın yazar anlatıcısı olan Tuna'nın Aras'tan bahsettiği bölümlerde virgül kullanımı ve uzun tümce kullanımı oldukça fazladır. Fakat Aras karakteri kendisiyle ilgili bir tümce kurduğunda, tümceler oldukça kısa ve sert kalmaktadır. Ünlem tümceleri de görülmektedir. “Kimse beklemiyordu!” (268) “Ben buradan denize balıklama atlar, yüzer gelirim!” (275) Tam olarak bitirilmemiş gibi duran cümleler de fazlasıyla görülmektedir. Bu durum aslında karakterin ölümüyle ilgili önceden haber vermektedir. “Evet ama...” (271)

Buket Uzuner ölümden romanda bir sözle bahsetmiştir: “Ölüm, hayat enerjisinin bitmesi demektir. Radyonun fişini çekerseniz, müzik biter. İşte ölüm tıpkı böyledir. Bir gün, bir yerde fiş çekilir ve doğduğunuzda bağlayan enerji cereyanı kesilir. Hayat bitmiştir!” (235) Romanda ölümden söz edilmesi okurken çok normal karşılanmaktadır. Bunun sebebi bir yandan Tuna'nın çocukluğu anlatılırken, diğer yandan Tuna'nın o anda içinde bulunduğu savaş dolayısıyla zaten romanda ölümden bahsedilmektedir. Ama arada oldukça önemli bir fark bulunmaktadır. Aradaki fark ölen kişinin karakterler için değeridir. Bu değer romanın en başından beri anlatılmaktadır.

Aras karakter özelliğinden dolayı oldukça hırslı, asla tatmin olmayan ve kendini herkesten üstün görme çabası içinde bulunan bir olarak kurgulanmıştır. Bu sebeple bir akşam sebepsizce denize karanlıkta atlamaya meydan okumaktadır. “Sesinde kafa tutan, meydan okuyan bir ton

vardı ki, meydan zaten tamamen onundu...” (275). Gece vakti karanlıkta bir anda üstündekileri çıkartıp Ada’ya son kez bir cilvesiyle gülümseyip kapkaranlık denize doğru koşup atlamıştır. “TAK!” Diye bir ses duyduk. O kadar! Başka hiçbir şey duymadık” (275) Arasın giderken çıkardığı o “TAK” sesi, Tuna’nın ve Ada’nın kalbindeki o boşluğun sesi olarak yansıtılmaktadır. Aynı zamanda “TAK” sesinden başka bir sesin çıkmaması ile ölüm sessizliğini de vurgu yapılmaktadır.

Ölüm, çok derin ve kişisel bir deneyim olduğundan dolayı, kişilerin duygusal tepkilerde farklı olmaktadır. Aras’ın çevresinde ona değer veren birden fazla kişi bulunmaktadır. Tuna ve Ada figürleri başta olmak üzere, annesi ve babası, Ada’nın da ailesi Aras’a oldukça değer vermektedirler. Tuna’nın hayatının en önemli parçalarından birisi ağabeyidir, Tuna’nın ona karşı duyduğu sevgi paha biçilmez olarak yansıtılmaktadır. Ama Aras’ın ölmesiyle birlikte Tuna’nın hayatının en önemli parçalarından biri yok olmuştur. “Vardı ve hep olacaktı. Onsuz yaşamının nasıl bir şey olduğunu bilmiyordum, aklımın ucuna bile getirmemiştim. Ama öyle olmadı. Aras bir gün gitti. Aras bir gün çekip gitti. Temelli gitti” (263)

Aras’ın ölümü ile Tuna ve Ada için yeni bir hayat başlamaktadır: “Hareket eden benim bedenimdi de içinde ben yoktum aslında. Ben bedenimden soyunmuş, bir gözlemci olarak dolaşıyordum ortada” (276) Tuna kendi hayatındakileri kişilere kendisinden çok önem verdiği için Aras’ın ölümü de daha çok Ada ve ailesi üzerinden anlatmaktadır. Kendisi için uzun bir süre bir şey söylememektedir. Bu durum hem ölümünü kabullenemeyişinden hem de Ada’ya daha çok üzüldüğünden kaynaklanmaktadır. Yukarıdaki alıntı Tuna’nın Aras’ın ölümünün kendine etkisi üzerine yaptığı tek yorumdur. Çocukluk döneminde ağabeyini ani bir şekilde kaybetmesi Tuna’yı ölüme karşı travmatize etmiştir. Bundan sonraki hayatına hep kaybetme korkusu ile devam edecektir. Aras’ın ölmesiyle birlikte Tuna hayatından en önemli kişiyi

kaybetmiştir ama Aras'ın ölümüyle sadece Aras'ı kaybetmemiştir, 'Kumral Ada'sını da kaybetmiştir.

Tuna ağabeyinin ölümünden sonra biraz sinirli bir ruh haline bürünmektedir. Hayata ve yaşananlara karşı sinirli birine dönüşmektedir. Çünkü kendini terk edilmiş, kandırılmış ve yarı yolda bırakılmış hissetmektedir. “Neden hep yanımda olacaktım gibi güçlüydün ve neden çabucak çekip gittin? Neden kandırdın beni?” (316). Aynı şekilde Ada'yı kaybetmesinin de sebebine ağabeyinin ölümü olarak görmektedir. “Aras gitmeseydi ne olacaktı sanki? Ne mi olacaktı? Ada'yı hep yanımda bulacaktım, mutlu görecektim, ondan ayrılmama gerek kalmayacaktı... Belki! Şimdi yine kaybediyorum onu. (316) Ada'nın Tuna'dan istemesize kaçması, Tuna'nın acısını gitgide artırmaktadır.

Ağabeyinin kaybı ve sevdiği kızın abisinin ölümüyle birlikte gitmesi Tuna'yı mahvetmektedir. Fakat, Ada hala hayatında olduğu için kendini bir şekilde toplamak ve yaşama döndürmek zorundadır. Çünkü artık ikisi birbirinden güç almaktadırlar. “Ölenle ölümez” (237). Ancak bu yaşadığı olaylar asla onu tamamen yalnız bırakmayacaktı sadece bu acıya ve yaşam tarzına zamanla alışmaya başlamaktadır. Odak figür olan Tuna ağabeyinin ölümünden sonra kendisine fazlasıyla soru sormaktadır. Yapıtta Aras'ın ölümünden sonra retorik soruların kullanılması oldukça önemlidir. Bu sorular Tuna'nın yaşayacağı değişim olgusunun başladığını işaret etmektedir.

2.4 Aras ve Ada

Romanda ünlü oyuncu Süreyya ve Pervin Gökay'ın kızı olarak tanıtılan Ada'nın bütün ailesi sanatçı olarak kurgulanmıştır. Annesi ve babası birer sinema sanatçısı ve dayısı ise bir şair olarak kurgulanmaktadır. Bütün ailesin sanatçı olması durumu Ada karakterinin oluşumunda

oldukça etkilidir. Yazarın verdiği bazı betimlemelerden de anlaşılacağı üzere Ada'nın üzerinde ailesinin ününden ve zenginliğinden gelen hafif bir ego ve şımarıklık bulunmaktadır. Ada karakterinin bütün özellikleri ve yaşadıkları onu çok yakından tanıyan aynı zamanda romanın anlatıcısı olan Tuna üzerinden anlatılmaktadır. Roman boyunca Ada karakterini hep Tuna'nın gözünden anlatılmaktadır ve onun ağzından dinlemektedir. Tuna, Ada'yı gördüğü ilk andan itibaren ona büyük bir hayranlık beslemiştir ve ona âşık olmaya başlamıştır. Dolayısıyla, Ada karakterinin anlatılışında biraz abartı unsuru bulunmaktadır. Çünkü Tuna, Ada'nın hep iyi ve kusursuz tarafları görmektedir. Bu sebeple, Ada karakteri hep iyimser ve kusursuz bir şekilde anlatılmaktadır. Bu durum okuyucu için kötü bir dezavantajdır çünkü Ada karakterini çoğu zaman kendi ağzından dinleyemediğimiz için karakter genellikle iki boyutlu kalmaktadır.

Ada, aynı zamanda kendi has özellikler olan bir karakterdir. Ada, Tuna tarafından sözcükler ile tarif edilemez ancak mecazlarla ve metaforlarla ifade edilebilecek bir güzellikte anlatılmaktadır. “Onun için bu dünya dışından gelmiş kadar değişik, bir kuyruklu yıldız kadar etkileyici, iyi pişmiş kahve kadar tiryakilik yaratıcı, gezegene yalnız yollandığı için eşsiz...” (27) ifadelerini kullanmaktadır. Aynı zamanda Tuna, Ada'yı betimlerken etkileyici, çekici, zarif, hoş ve ince gibi ifadeler de kullanmaktadır. “Bal renginde, bal gibi bir kızdı! Tanrım nasıl da akıyordu o bal gözleri içime tatlı tatlı...” (119) Romanda iki kardeş olan Tuna ve Aras, birbirinden çok farklı özelliklere sahiptir olarak kurgulanmıştır. İki kardeş birbirinden çok farklı özelliklere sahiptir fakat romanda Aras'la nerdeyse aynı karakter özelliklerine sahip olarak kurgulanan bir diğer karakter ise Ada'dır. Ada her ne kadar Tuna tarafından hanım hanımcık olarak aktarılsa da Ada'nın Aras'la tıpatıp aynı özellikleri bulunmaktadır. Bu durum romanda Tuna'nın dedesi tarafından dile getirilmektedir. Tuna'nın dedesi Ada için “bu kızanı erkek gibi yetiştirmişler bre!” (118) ifadelerini kullanmaktadır.

Ada karakterinin aynı Aras gibi kendine özgü bir alanı bulunmaktadır. Lider, kendine güvenen, kararlı, başarılı ve hırslı bir kız olarak yansıtılmaktadır. Bazı durumlarda Ada'nın, Aras'ı geçtiği durumlar olmaktadır. Dolayısıyla Ada romandaki en baskın karakter olarak yorumlanabilir. Adanın olaylar karşısındaki bakış açısı ve kararlılığı onu daha baskın bir karakter yapmaktadır. Ada karakteri romanda yönetme yeteneğiyle ön plana çıkan ve her durumda son sözü söyleyen kişi olarak anlatılmaktadır. Ada oldukça güçlü bir kişilik olarak kurgulanmıştır. Bu güçlü kişiliğinin sebebi etrafında Tuna ve Aras gibi kişilerin olmasıdır aynı zamanda istediği her şeyi elde ettiği için hiç hayal kırıklığına uğramadığından, güçlü kişiliği oldukça ön plana çıkmaktadır.

Ada ve Aras birbirlerine fazlasıyla benzemektedir. Bu iki karakter roman boyunca sürekli birbiri ile kıyaslanarak ya da yarıştırmışlardır. “İlkokuldayken ilk iki yıl sınıf başkanı olarak tek aday vardı ve kayıtsız şartsız hep o seçiliyordu: Aras Atacan! Ama üçüncü sınıfa geçtiklerinde bir aday daha belirdi: O yıl Ada sınıf başkanı seçildi.” (127) Ada ve Aras romanda birbirleriyle sürekli rekabet içinde bulunmaktadırlar. Bu rekabetin sebebi aslında iki karakterin de aynı olmasından kaynaklanmaktadır. Romanda Tuna karakteri, Aras'ın Adanın erkek versiyonu olduğunu dile getirmektedir. Romanda ilerleyen zaman boyunca Ada Tuna ve Aras zamanlarının çoğunu beraber geçirmektedirler. Zaman ilerledikçe Aras ve Ada arasındaki bu rekabet biraz olsun yavaşlamaktadır. Zaman, ikisinin arasındaki rekabeti aşka dönmüştür.

Romanda ilerleyen zaman boyunca Ada Tuna ve Aras zamanlarının çoğunu beraber geçirmektedirler. Romanda anlatılanlardan çıkarabileceğimiz üzere onlar birbirleri için minik bir aile konumunda bulunmaktadırlar. Hep birlikte gelecek planları yapmaktadırlar. Aras ile Ada ilerde evlenmeyi planlamaktadırlar aynı zamanda Aras üniversitesinin bitirip gemi

mühendisi olmayı planlamaktadır. Fakat John Lennon'da dediği gibi “Hayat; biz planlar yaparken başımıza gelenlerden oluşur”⁸.

2.5 Aras'ın Ölümünün Ada'ya Etkisi

2.6 Uzamsal Etkisi

Aras'ın beklenmeyen ölümü Ada'yı altüst etmektedir. Romanda Tuna'nın anlattıklarından çıkarılacağı üzere Ada'nın sahip olduğu bütün özellikleri Aras'la beraber ölmüştür. “Galiba o Aras'la birlikte gitmişti. (291) Ada hep hayatı boyunca kontrolü elinde tutmuştur ama Aras'ın ölümüyle beraber kontrolü kaybetmektedir. Bu yüzden Ada, Aras'ın ölümüyle birlikte ciddi bir depresyon sürecine girmektedir. Benlik kavramı kaybetmiştir. Aras'ın ölümün ardından Ada günlerce hastane kalmıştır. “Kendine hapis cezası vermişti. İlk yaz başında annesi Adayı alıp Kuzey Amerika'ya göç etmiş ikinci dereceden kuzenin yanına götürdü.” (291)

Ada, yaşadığı bu durumdan kurtulabilmenin yolunu yurtdışında bulmaktadır. Kuzguncuk semti, ona Aras'ı hatırlatmaktadır. Kuzguncuk, Ada için Aras'la olan anılarının temsilidir. Ada, Amerika'ya gidince kendine yeni bir yol, yeni bir benlik bulmak zorundadır. Yoksa kendi hayatta var etmek için bir sebebi kalmayacaktır. Ada, Amerika'dayken kendini baştan aşağı değiştirmeye çabalamaktadır. Bunu da dış görünüşü ile gerçekleştirmektedir. Bütün bunları Aras'ın ölümünü örtbas edip unutmak için yapmaktadır.

“Kuzey Amerika'da özel bir fotoğrafçılık kursuna yazılmış, kendini tamamen bu konuya vermişti. Sonunda hiçbirimizin bilmediği bir yeteneğini keşfetmiş, aslında fotoğraf adanın hayatını kurtarmıştı” (292). Ada kendini bir şekilde kurtarmanın yolunu fotoğrafçılıkta bulmaktadır. Adanın yaşadığı bu süreç okuyucuya yine Tuna tarafından aktarılmaktadır. Ada

⁸ John Lennon'nın Şarkısı: Beautiful Boy (Darling Boy)

edindiği yeni hobilerle ve kendine yakıştırdığı yeni tarz ile kendini bir şekilde hayata d6nd6rmeye başlamıştır. Ada hiçbir zaman eski Ada olamayacaktır ama bir şekilde hayata tutmamak zorunda olduğu için kendine yeni bir kimlik yaratmaya çabalamaktadır.

2.7 Aras'ın 6l6m6n6n Ada'nın İ D6nyasındaki Değişime Etkisi

Aras'ın 6l6m6, Ada'nın bilinçaltına istemsizce işlemektedir. 6l6m, en çok yakınındaki kişiye etkiler, Ada yaşadığı travma hem onun tamamen değişmesine neden olmuştur hem de bilinçaltına işlemiştir. Fakat Ada, Aras'ın 6l6m6yle ilgili r6yalar g6rmeye başlamıştır. Aras'ın 6l6m6n6n 6zerinden 6 yıl geçtikten sonra başlayan bu r6yalar Ada'ya her seferinde bir darbe gibi çarpmaya başlamaktadır. Ada, r6yasında “Aras'ı camdan yapılmış bir kutu içinde g6r6yorum” (418) demektedir. Fakat bu r6ya sırasında 6nemli olan nokta Ada'nın Aras'ın dış g6r6nt6s6 betimlemesi ve Aras'ı dış g6r6nt6s6 6zerinden arzulamasıdır. Romanda daha 6nce Ada'nın b6yle bir yaklaşımda bulunduğu g6r6lmemiştir bunun sebebi Ada'nın Aras'ı, onun dış g6r6nt6s6 fazlasıyla 6zlemesi olarak bakılmaktadır. Bu r6yalar sonucunda Ada'nın Aras'a olan 6zlemenin asla bitmeyeceği anlaşılmaktadır. Ada her ne kadar kendine yeni bir benlik yaratarak Aras'ın 6lmesinden kaçmaya çalışsa da 6zerinden yıllar geçse bile hala etkisi s6rmektedir. “G6l6 ve dayanıklı bildiklerimiz aciz duruma d6ř6nce nasıl utanır, nasıl 6z6lsek 6yle hissediyorum. G6z g6ze geliyoruz... Yalvarıyor bakışlarıyla, ‘ıkar beni buradan Ada!’ Diyor g6zleri. Ben o bakışları artık hiç unutamıyorum!” (419)

Aras'ın 6l6m6n6n 6zerinden biraz daha zaman geçtikten sonra Ada bu s6rete yaşadıklarından bahsetmektedir. Aslında bu Ada'nın b6t6n yaşadığı acıların ve sıkıntılar 6zeti şeklindedir. Ada'nın kendisinin b6yle bir yorum yapabilmesi onun Aras'ın 6l6mden sonra biraz kendini toparlamaya başladığını da g6stermektedir. 6nk6 bir insanın kendi yaşadıkları hakkında bir yorum yapması onun durumu anladığını ve olayla işelleştiğinin de g6stergesi olmaktadır.

“Aras gittiğinde feci yıkıldım. Çok gençtim ve gidenlerin yalnızca uzaktaki yaşlılar ve kurgu karakterleri olduğunu sanıyordum... İlk yanılgılar, ilk ihanetler, ilk düş kırıkları... Ama ölmedim! (423).

Ada figürü romanda iç diyalogların en çok yer aldığı kişidir. Çünkü romanda en büyük değişimi geçiren kişi Ada karakteridir. İç diyaloglar genellikle Ada'nın Aras'ın ölümünü kabullenmeye başlamasından sonra artmaktadır. Yukarıda verilen alıntından da anlaşılacağı üzere aynı şekilde Ada karakterinin yaşadıklarından bahsedilirken uzun tümceler, virgüller ve üç noktalar fazlasıyla kullanılmaktadır. Bu da aslında Ada karakterinin geçirdiği değişimin ne kadar uzun sürdüğünü göstermektedir. Bu kullanımlar Ada'nın kendini sorgulamaya başladığı sırada artış göstermektedir.

1.4 Sonuç

Bu edebiyat tezinde, Buket Uzuner'in “Kumral Ada Mavi Tuna” adlı yapıtında Tuna ve Aras figürünün iç dünyalarındaki değişimin yansıtılmasında Aras figürünün ölümünün işlevi analiz edilmiş ve incelenmiştir. Ada ve Tuna figürlerinin iç dünyalarındaki değişim ana sebebi, ikisinin de oldukça yakını olan Aras figürünün ölmesi yatmaktadır. Aras figürü hem Ada'nın hem de Tuna'nın hayatının merkezinde duran bir tuğla görevi görmektedir. Bir sarsıntı ile tuğla yıkılmıştır ve artık ne Ada ne de Tuna uzun bir süre kendilerine gelememişlerdir. Aras'ın ölmesi ile birlikte ikisinin de var olan yaşantıları bir anda sona ermektedir. Yapıtta yaşanan olaylar Tuna, Ada ve Aras üçlüsünün etrafında dönmektedir. Yapıtta ilişki ağlarının bir üçgen şeklinde verilmesinin nedeni yaşanan değişimin bu üç karakter arasındaki ilişkilerden kaynaklandığını göstermektedir.

Yapıtta merkezde bulunan karakter Tuna karakteridir. Bunun sebebi ise Tuna romanda sadece kurgulanan bir karakter olarak bulunmamaktadır. Aynı zamanda Tuna karakteri romanın yazar-anlatıcısı olarak kurgulanmıştır. Aslında roman iki kısımdan oluşuyor denebilir. Romanda bir taraftan Tuna'nın yaşadığı iç savaş anlatılırken diğer taraftan ise Tuna'nın çocukluk ve gençlik yılları geriye dönüş tekniği kullanarak anlatılmaktadır. Geriye dönüş tekniğinin kullanılması karakterlerin birbirine olan bağının güçlülüğünü ve karakterlerin dünyasının derinliği ortaya çıkarmaktadır. Tuna karakterinin yazar anlatıcı olarak kurgulanması okurun ister istemez bazı karakterlerin yanında durmasına sebep olmaktadır. Örnek vermek gerekirse, Tuna'nın Ada'ya olan bakış açısı olumlu ve iyimserdir. Dolayısıyla, Ada karakteri okuyucuya genellikle iyi bir şekilde yansıtılmaktadır. Aynı şekilde bu durum Aras'ın ölümünde de görülmektedir. Tuna, yazar-anlatıcı olduğundan dolayı, Aras öldükten sonra kendi duygu durumu ve değişimi hakkında sadece bir kere yorum yapar. Öte yandan, Aras'ın ölümden sonra Ada'nın yaşadığı değişimi uzun tümceler ile, örnekler ile ve kendi bakış açısıyla detaylı bir şekilde anlatmaktadır.

Karakterlerin kişilik özelliklerinin oldukça farklı olması karakterlerin yaşadığı değişimlerin farklılıklarına temelinde bulunmaktadır. Tuna'nın saf, özgüveni zayıf, naif ve hassas bir karakter olması aslında onun yaşadığı değişimin daha çok kendi içinde olacağının dışarıya pek bir şey yansıtmayacağını göstermektedir. Öte yandan Ada karakterinin oldukça baskın ve duygularını son derece yüksek yaşayan biri olması dolayısıyla yaşadığı değişimi dışarıya fazlasıyla yansıtılmaktadır.

Ada karakteri yapıtta en çok değişime uğrayan karakterdir. Ada karakterinin değişim olgusunu destekleyen temel şeylerden biri uzamsal değişiklik olarak anlatılmaktadır. Aras'ın ölümünden sonra Ada karakterin Amerika'ya yerleşmesi Ada'nın kendine yeni bir kimlik yaratmasına sebep olmuştur. Ada karakteri gerek okulda gerek arkadaşlık ilişkilerinde her zaman ipleri

elinde tutan baskın bir karakter olarak anlatılmaktadır. Fakat Aras'ın ölmesiyle birlikte ipler elinden düşmüştür ve tamamen kontrolü kaybetmektedir. İç diyaloglar Ada karakterinin anlaşılmasını daha kolay kılmaktadır. Aras'ın ölmesiyle birlikte yeni bir Ada doğmaktadır.

Aras'ın ölümü romanın baş karakteri olan Tuna'yı da oldukça fazla etkilemektedir. Fakat, Tuna karakteri romanın yazar anlatıcısı olduğundan dolayı kendini değil çevresindeki insanlardan daha çok bahsetmektedir. Ada'da yaşanan değişim kadar bariz bir değişimden bahsedilmemektedir. Okur, Tuna karakterinin değişimini kendisi için yaptığı bir yorumdan ve kullanılmaya başlanan yazınsal seçimlerden çıkarmaktadır. Aras'ın ölümden sonra, Tuna kendisine fazlasıyla soru sormaya başlamaktadır. Bu durum, Tuna'da başlayan değişim göstergesi olarak bakılabilir. Aynı zamanda, Aras öldükten sonra üç nokta kullanımı da artmaktadır. Üç noktaların fazla kullanılması, yarım kalmış, tam olarak tamamlanmamış bir durum göstergesidir. Karakterlerin gençlik yıllarında acı bir ölümle karşılaşmaları onların gelecek hayatlarını ister istemez etkilemeye devam edecektir.

Kaynakça:

Uzuner, B. (2021). Kumral Ada Mavi Tuna. Everest Yayınları, İstanbul

KALELİ, B. (2005). Buket Uzunerin hikaye romanları üzerine bir inceleme/A Study on Buket Uzuners novels and tales.

Önertoy, O. (1998). Cumhuriyet döneminde roman. Çağdaş Türk Edebiyatı içinde, 115-135.

Buket Uzuner – Buket Uzuner'in resmi internet sayfası. <https://buketuzuner.com/tur/>

Kar, E. (2020). Edebiyat Kuramları- Yapısalcılık ve Postmodernizm. 29mayıs. https://www.academia.edu/44350976/Edebiyat_Kuramlar

Yoksul, U. (2020). EDEBİYAT KURAMLARI. *Medeniyet.* <https://www.academia.edu/43426530/EDEB>

Sağlam, S. (2022). Buket Uzuner'in romanlarında doğa (Tez No. 773077) [Yüksek lisans tezi, Bartın Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

Doğan, S. (2023). Buket Uzuner'in romanlarında ve hikayelerinde aşk, kadın ve toplumsal cinsiyetin temsili (Tez No. 799670) [Doktora tezi, Kırıkkale Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

John Lennon'nın Şarkısı: Beautiful Boy (Darling Boy)